

Отже, значення Синьоводської битви, унаслідок якої східноєвропейський регіон знову «потягнувся» до західноєвропейської цивілізації, не можна не оцінити позитивно.

Гордієнко С.
НТУ «ХП»

ІСТОРІЯ УКРАЇНСЬКОГО КОЗАЦТВА В КОНЦЕПЦІЇ МИХАЙЛА ГРУШЕВСЬКОГО

Метою пропонованого дослідження є визначення місця українського козацтва в історичній концепції видатного українського історика М. Грушевського. Слід визнати, що М. С. Грушевський у своїх працях розглядав козацтво не як окрему сторінку історії, а як фазу, стадію життя українського народу та провідний її чинник. Михайло Сергійович ототожнює історію української козаччини із зародженням української нації.

Історик ґрунтовно проаналізував різні теорії генези українського козацтва, які вже існували в історіографії: хозарську, черкаську (М. Карамзін, М. Погодін), чорноклобуцьку (П. Куліш), татарську (М. Костомаров), уходницьку (Д. Бантиш-Каменський), бродницьку, генетичного зв'язку козаччини з Київською Руссю, або автохтонну (В. Антонович). Науковець розрізняє козаччину як «побутове явище» і як суспільну верству. На етапі зародження козацтва, на його думку, мало певний зв'язок із різними своїми попередниками – бродниками, степовими «промисловцями» та ін.; але як окрема суспільна група козацтво сформувалося внаслідок дії історичних чинників протягом XVI ст., певні організовані форми й правове визнання дістало аж на зламі XVI–XVII ст.

Козацтво, як указує вчений, притягує до себе великі маси селян і міщан, набуває рис соціального протесту проти режиму польської шляхти і стає соціальною верствою, провідною силою українського суспільства, центром українського життя на період понад століття. Відповідно до своєї історіософської системи М. С. Грушевський убачає в козаччині не просто окрему сторінку історії, а чинник української історії. Із виходом на історичну арену козацтва український народ постає творцем свого майбутнього.

Значну роль у становленні цієї верстви дослідник відводить діяльності Д. Вишневецького, яка розширила політичний світогляд запоріжців, відкрила перед нею широкі обрії міжнародної політики: навчила дивитися на себе, як на політичний чинник. Ідея Вишневецького про створення козацького осередку – Запорозької Січі, що була постійною, сильно укріпленою твердиною, – закінчила процес творення запорозького козацтва. Надалі, зазначає вчений, козацтво, яке постало на Низу, уже прагнуло мати свою організацію в Україні: не офіційну, урядову, а власну, виборну (за умови, що козаки на волості будуть обирати старших з-поміж себе, а ті за потреби чинитимуть справедливий суд). На початку XVII ст. козацтво стає загально визнаним офіційним сторожем і протектором українського церковного, а з ним культурного й національного життя. Звичайно ж, історик не міг не відзначити, що козацтво стало провідником і головною рушійною силою війни під проводом Б. Хмельницького.

Отже, у своєму творчому спадку М. Грушевський чітко окреслив роль і місце запорізького козацтва в боротьбі за українську державність, визначив козацтво як провідника й головного будівничого української державності. Воно було чітко вписано в авторську схему української історії з Київською Руссю й Галицько-Волинською державою й уважалось творцем Гетьманщини на чолі з Б. Хмельницьким. Так М. Грушевський обґрунтував неперервність українського державотворчого процесу, що, зрештою, завершився новою державною формацією – Українською Народною Республікою, у створенні якої значну роль відіграв сам історик.

Ковальчук М.
КНУ ім. Тараса Шевченка

ПОСТАТЬ БОГДАНА ХМЕЛЬНИЦЬКОГО В ОЦІНЦІ СУЧАСНОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ІСТОРІОГРАФІЇ ТА ПРАЦЯХ УЧЕНИХ УКРАЇНСЬКОЇ ДІАСПОРИ

Кожен народ має великий перелік постатей, які меншою чи більшою мірою вплинули на формування національної самосвідомості та становлення його державності. Однією з непересічних для України постатей є